

wakker
dier

wakker
dier

Sterfte voor de slacht

Het verborgen leed van
miljoenen dieren in de vee-industrie

Wakker Dier, september 2024

Samenvatting

Wakker Dier onderzocht de vroegtijdige sterfte in de Nederlandse vee-industrie. In 2023 stierven in totaal bijna 46 miljoen dieren nog voordat zij bij het slachthuis aankwamen. Deze dieren zijn dood geboren, gedood om economische redenen, gestorven door ziekte of omgekomen tijdens transport.

De grootste sterfte vindt plaats onder kippen en kuikens in de eierindustrie en in de vleeskuikenhouderij. In de eierindustrie worden de haantjes vergast omdat ze geen eieren leggen. Ook stierven miljoenen vleeskuikens, waarbij opvalt dat plofkuikens een 2,4 keer grotere kans hebben om vroegtijdig te sterven dan langzamer groeiende kuikens.

Opvallend is de nog altijd hoge sterfte onder jonge dieren. Ondanks ophef, verontwaardiging en politieke beloften, werden vorig jaar zo'n 5 miljoen biggetjes dood afgevoerd uit varkensstallen. In de melkvee-industrie overleefden 150 duizend kalfjes de eerste veertien dagen niet. Daarnaast stierven nog eens 50 duizend kalfjes in de vleeskalverhouderij. Ook 32 duizend geitenlammetjes bezweken binnen 14 dagen; meer dan 1 op de 11.

Naast de sterfte van jonge dieren is ook de sterfte van een aantal soorten moederdieren opmerkelijk hoog. Zo stierven in het afgelopen jaar 3,9 miljoen leghennen, 52.000 koeien en 51.000 zeugen.

De cijfers in dit rapport zijn nog niet compleet. Sterfte tijdens transport is bijvoorbeeld niet van alle diersoorten bekend. Van een aantal kleinere diercategorieën, zoals de vleesveehouderij, konden de sterftcijfers niet worden achterhaald. Ook zijn de slachtoffers van stalbranden en de dieren die zijn gedood wegens het vogelgriepvirus niet meegenomen. In werkelijkheid ligt de totale sterfte daardoor nog hoger dan de 46 miljoen dieren per jaar die in dit rapport worden beschreven.

Inhoudsopgave

Inleiding	4
29,3 miljoen leghennen en -hanen	6
9,4 miljoen vleeskuikens	8
6,0 miljoen varkens	10
348 duizend konijnen	12
292 duizend koeien en kalveren	13
67 duizend geiten en lammeren	15
480 duizend eenden, kalkoenen en schapen	17
Conclusie	18
Oproep Wakker Dier	18
Bijlagen	19
Bijlage 1. Overzicht sterfte voor de slacht	19
Bronnen	21

Inleiding

Je ziet ze bijna nooit. Toch worden er in Nederland gemiddeld 110 miljoen landbouwhuisdieren in de vee-industrie gebruikt voor hun melk, vlees of eieren (cijfers 2023).¹ Verschillende dieren die worden gehouden voor de vleesproductie, zoals varkens, kuikens, eenden en konijnen, bereiken al op (zeer) jonge leeftijd hun slachtgewicht. Nadat de dieren worden geslacht worden ze “vervangen” door nieuwe dieren. Zodoende worden er ieder jaar maar liefst 377 miljoen dieren gehouden in de Nederlandse vee-industrie. Omgerekend komt dat neer op 21 landbouwhuisdieren per inwoner.^{a 2}

Ondanks het feit dat deze dieren vaak op (zeer) jonge leeftijd worden geslacht, haalt een groot aantal de slachtleeftijd of het einde van de productieperiode niet. Deze dieren sterven voortijdig, nog voor ze zijn uitgemolken, uitgelegd of vetgemest. Het op slachtgewicht brengen van dieren wordt in de veehouderij “afmesten” genoemd in plaats van vetmesten. Ook worden veel dieren handmatig op de boerderij doodgemaakt door onder andere hun nek te breken, bijvoorbeeld omdat ze ziek of overtollig zijn. In de sector wordt dit eufemistisch “uitval”, “uitstoot”, “selectie” en “euthanaseren” genoemd.³

Waar komt deze sterfte vandaag, en wat vertelt dit ons? Sterfte in de veehouderij wordt door welzijns-onderzoekers gezien als een ijsbergindicator - het zichtbare topje van het einde van een lange lijdensweg.⁴ Het eindpunt van bijvoorbeeld ziekte, ondervoeding, verwaarlozing of omdat het economisch voordelig is voor de veehouder. Achter elk getal in dit rapport schuilt het onzichtbare leed van onvoorstelbaar veel dieren, die tot hun dood veelal ernstige pijn, angst en stress hebben ervaren. Met dit rapport wil Wakker Dier de omvang van dit leed zichtbaar maken.

Voor de volgende diercategorieën wordt de omvang van de sterfte in kaart gebracht:

- Runderen (kalveren, jongvee, melkkoeien en vleeskalveren)
- Varkens (biggen, vleesvarkens en zeugen)
- Vleeskuikens en hun ouderdieren
- Legkippen, haantjes en hun ouderdieren
- Geiten
- Konijnen
- Eenden
- Kalkoenen
- Schapen

Hierbij wordt zo mogelijk gekeken naar de geboorte, opgroei/opfokperiode, productieperiode en transport.

Om de sterftcijfers te bepalen wordt voornamelijk gebruik gemaakt van de volgende bronnen:

- Het handboek Kwantitatieve Informatie Veehouderij (KWIV) 2023-2024.⁵ De KWIV wordt in de sector en wetenschap gebruikt om op basis van betrouwbare en actuele gegevens berekeningen, bedrijfsevaluaties en begrotingen te maken. Daartoe wordt op basis van meerjarige gemiddelden rekening gehouden met de te verwachten “uitval” en “selectie” bij de verschillende diercategorieën.
- De diergezondheidsmonitoring van de Gezondheidsdienst voor Dieren (GD).⁶ De monitorings-gegevens van de GD geven nauwgezette informatie over de gezondheidsstatus van de verschillende dieren, waaronder de sterfte.
- Het Centraal Bureau voor de Statistiek van het jaar 2023.⁷ Het CBS publiceert jaarlijks cijfers over het aantal dieren dat per moment in Nederland leeft, waarbij rekening gehouden wordt met eventuele tijdelijke leegstand.
- De dierregistraties van de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO).⁸ Deze cijfers geven inzicht in de totale sterfte en geboortes bij een aantal diersoorten.

^a In Nederland werden in 2023 529 miljoen dieren geslacht. Het verschil met de 377 miljoen gehouden dieren komt doordat er met name veel vleeskuikens geïmporteerd worden om in Nederland geslacht te worden.

Gecombineerd geven deze cijfers daarmee een omvattend beeld van de hoeveelheid dieren er jaarlijks in de vee-industrie sterven, nog voordat ze terecht komen in slachthuizen.^b De dieren die jaarlijks sterven bij een stalbrand of worden geruimd door virussen als vogelgriep zijn buiten beschouwing gelaten, omdat deze cijfers per jaar sterk kunnen fluctueren.

In 2017 en 2020 publiceerde Wakker Dier ook over vroegtijdige sterfte in de vee-industrie. De uitkomsten in het huidige rapport zijn gebaseerd op de meest recente cijfers en voornamelijk afkomstig uit 2023. Door aanvullende cijfers en verfijndere rekenmethoden zijn deze eerdere uitkomsten niet één op één te vergelijken met de huidige uitkomsten.

^b De berekening van het aantal dieren dat jaarlijks in de veehouderij sterft betreft een benadering. Daarom worden de uitkomsten in de tekst en in de tabellen afgerond tot hele duizendtallen. Bij het berekenen van de sterfte worden de niet-afgeronde getallen gebruikt. Hierdoor kunnen de getallen in de tekst en tabellen enigszins afwijken van de uitkomsten die berekend kunnen worden op basis van de afgeronde waarden zoals deze in de tekst en tabellen zijn opgenomen.

29,3 miljoen leghennen en -hanen

Nederland telt 33,2 miljoen leghennen, die ieder jaar samen zo'n 10,4 miljard eieren leggen. Ieder jaar wordt 75% van de leghennen afgevoerd naar de slacht omdat (de kwaliteit van) hun eierproductie afneemt. Dit betekent dat jaarlijks 25,2 miljoen leghennen geboren worden ter vervanging.^c 255 duizend kuikens (1%) sterven nog voor ze de broederij hebben verlaten. Tijdens de opfokperiode van 17 weken sterven 1,1 miljoen opfokhennen (4,3%), waarvan een deel wordt geëuthanaseerd. Van de 33,2 miljoen volwassen leghennen sterven er 2,5 miljoen (7,6%) in de stal.

De eieren in broederijen bevatten voor de helft hennen en voor de helft haantjes. Haantjes leggen geen eieren en zijn daarom voor de eierindustrie economisch onrendabel. Tot voorkort werden daarom alle pasgeboren haantjes vergast. Sinds een aantal jaar is o.a. het bedrijf In Ovo instaat om voor het uitkomen de sekse van kippen te bepalen. Helaas zijn er geen recente cijfers bekend welk deel van de haantjes in ovo worden uitgeselecteerd en dus niet vergast hoeven worden. Wel is duidelijk dat het een laag percentage is, aangezien de meeste van de gesexte eieren voor de Duitse markt bestemd zijn, waar het doden van eendagskuikens sinds 2022 verboden is.^{9 10} Vast staat dat er jaarlijks 25,5 leghennen geboren worden en er dus ook 25,5 miljoen haantjes vergast of uitgeselecteerd worden.^d

Per moment zijn er 1,9 miljoen leghenouderdieren, waarvan jaarlijks 83 duizend vroegtijdig sterven of worden gedood door bijvoorbeeld hun nek te breken (4,5%). Tenslotte sterven er 44 duizend (ouder)leghennen en leghanen tijdens het transport. In totaal stierven in de eiersector 29,3 miljoen kuikens, legkippen en hanen in de stallen of tijdens het transport.

^c Gemiddeld hebben leghennen 485 legdagen voor ze geslacht worden. Daarmee komt het jaarlijkse vervangingspercentage op 365 dagen / 485 dagen = 75%.

^d Dit betreft alleen het aantal leghennen en haantjes voor de leghennen die in Nederland gehouden worden. Het grootste deel van de broedeieren wordt geëxporteerd. Het totaal aantal haantjes dat vergast wordt ligt daarom vele miljoenen hoger.

Tabel 1Sterfte in de legghouderij^b

diercategorie en levensfase	aantal	%sterfte	sterfte
legghennen geboren	25.450.000	1,0%	255.000
legghennen opfok	25.196.000	4,3%	1.092.000
legghennen productie	33.155.000	7,6%	2.531.000
legghanen vergast of in ovo uitgeselecteerd	25.450.000	100%	25.450.000
legghenouderdieren	1.854.000	4,5%	83.000
transport (ouder)legghennen en legghanen	29.343.000	0,15%	44.000
totaal legghennen en -hanen			29.327.000

9,4 miljoen vleeskuikens

Per moment leven er 40,8 miljoen vleeskuikens en 7,5 miljoen vleeskuikenouderdieren, samen 48,3 miljoen dieren.¹¹ 40% betreft plofkippen en 60% langzamer groeiende kuikens.¹² Deze kuikens worden respectievelijk zo'n 42 en 56 dagen oud. Zodoende worden er per jaar 7 rondes van de snelgroeiende kuikens "opgezet", en 5,7 rondes voor de langzamere groeiers. De ouderdieren leggen ruim 340 miljoen eieren, waaruit 272 miljoen kuikens geboren worden (80% komt uit).^e 2,6 miljoen kuikens sterven al op de broederij.

116 miljoen kuikens worden als plofkip afgemest, waarvan 3,7 miljoen dieren de 42 dagen niet halen (3,2%). Van de 139 miljoen langzamere groeiers sterven er 2,5 miljoen voortijdig (1,8%). Dat betekent dat plofkuikens een 2,4 keer grotere kans hebben om vroegtijdig te sterven dan langzamer groeiende kuikens, gekeken naar de dagelijkse sterfte.

Van de 7,5 miljoen ouderdieren sterven er 182 duizend (2,4%) in de stallen.

Ongeveer 3,5 miljoen (73%^f) van de 4,8 miljoen ouderdieren wordt jaarlijks vervangen omdat hun eierproductie daalt. Tijdens het opfokken van de nieuwe generatie ouderdieren wordt een aanzienlijk deel van de hanen (23%) en hennen (5%) "geselecteerd" voor ze de productieve leeftijd van 22 weken bereiken. Selecteren betekent dat de pluimveehouder hen ongeschikt vindt voor reproductie en daarom met de hand of met speciaal gereedschap hun nek breekt. Hierdoor sterven nog eens 266 duizend ouderdieren (122 duizend hanen en 144 duizend hennen).

Uiteindelijk worden er 252 miljoen (ouder)vleeskuikens naar de slacht gebracht, waarvan 226 duizend het transport niet overleven (0,1%). Gezamenlijk gaan zo 9,4 miljoen vleeskuikens en ouderdieren al dood in de stallen (Tabel 2).

^e Dit betreft alleen de broedeieren en kuikens voor de vleeskuikens die in Nederland gehouden worden. Het grootste deel van de broedeieren wordt geëxporteerd. Het totaal aantal kuikens dat op de broederijen sterft ligt daarom miljoenen hoger.

^f Gemiddeld worden vleeskuikenouderdieren 497 dagen oud. Daarmee komt het jaarlijks vervangingspercentage op 365 dagen / 497 dagen = 73%.

Tabel 2Sterfte in de vleeskuikenshouderij^b

diercategorie en levensfase	aantal	%sterfte	sterfte
vleeskuikens geboren	257.021.000	1,0%	2.570.000
vleeskuikens sneller groeiend	115.793.000	3,2%	3.705.000
vleeskuikens langzamer groeiend	138.658.000	1,8%	2.496.000
ouderdieren	7.485.000	2,4%	182.000
ouderdieren gedood na selectie	3.485.000	7,6%	266.000
transport vleeskuikens en ouderdieren	251.552.000	0,09%	226.000
totaal vleeskuikens			9.446.000

6 miljoen varkens

Per moment worden er 10,8 miljoen varkens gehouden. Jaarlijks brengen 754 duizend moedervarkens zo'n 28,9 miljoen biggen ter wereld in Nederland. 6,2% van de biggen wordt doodgeboren en in de drie tot vier daaropvolgende weken (tot speenleeftijd) sterft nog eens 12%.^{13 14} Dit komt overeen met 5,0 miljoen dode biggen.

De biggen worden aangehouden tot ze ongeveer 25 kilo wegen en tien weken oud zijn. Naar schatting sterft in deze periode 2,3%, oftewel 550 duizend biggen.⁸ Bijna 6 miljoen biggen worden vervolgens geëxporteerd naar het buitenland en enkele tienduizenden worden geïmporteerd.¹⁵

De overige 15,9 miljoen biggen worden in Nederland in de daaropvolgende vier maanden als vleesvarken vetgemest tot een gewicht van circa 110 kilo. Met een sterftepercentage van 2,3% overleven 365 duizend vleesvarkens deze periode niet.

317 duizend vrouwelijke varkens worden aangehouden om ongeveer 42% van de zeugen te vervangen, vanwege tegenvallende "technische resultaten" zoals verminderde vruchtbaarheid of aantal gespeende biggen, of door ziekte of sterfte. 2% van deze "opfokzeugen" sterft voor ze zes maanden oud zijn; dit zijn er ruim 6 duizend.

Van de 754 duizend zeugen sterft 6,0%, oftewel bijna 45 duizend. Bij elkaar opgeteld sterven er in de varkenshouderij 6,0 miljoen varkens een vroegtijdige dood (Tabel 3).

⁸ Er zijn geen sterftepercentages bekend voor deze periode, daarom wordt het sterftepercentage van vleesvarkens van 2,3% aangehouden.

Tabel 3Sterfte in de varkenshouderij^b

diercategorie en levensfase	aantal	%sterfte	sterfte
biggen geboren (incl doodgeboren)	28.947.000	17,5%	5.053.000
biggen tot 25 kg	23.894.000	2,3%	550.000
vleesvarkens	15.884.000	2,3%	365.000
opfokzeugen	317.000	2,0%	6.000
zeugen	754.000	6,0%	45.000
totaal varkens			6.019.000

348 duizend konijnen

In de vleeskonijnenindustrie worden per moment 30 duizend voedsters (moederkonijnen) gehouden, die jaarlijks 1,9 miljoen jongen krijgen. 173 duizend (9,0%) jongen sterven nog voor de speenleeftijd van 4-5 weken.¹⁶ Nog eens 158 duizend (9,0%) halen de slachtleeftijd van 11 weken niet.¹⁷ Maar liefst 150% van de werpende voedsters wordt ieder jaar vervangen.¹⁸ ^h Hiertoe worden 54 duizend jonge konijnen aangehouden, waarvan 9 duizend voortijdig sterven (16,7%). Van de 30 duizend volwassen voedsters gaan eveneens 29,1%¹⁹ (9 duizend) per jaar dood in de stallen. In totaal ligt de sterfte op 348 duizend konijnen per jaar.

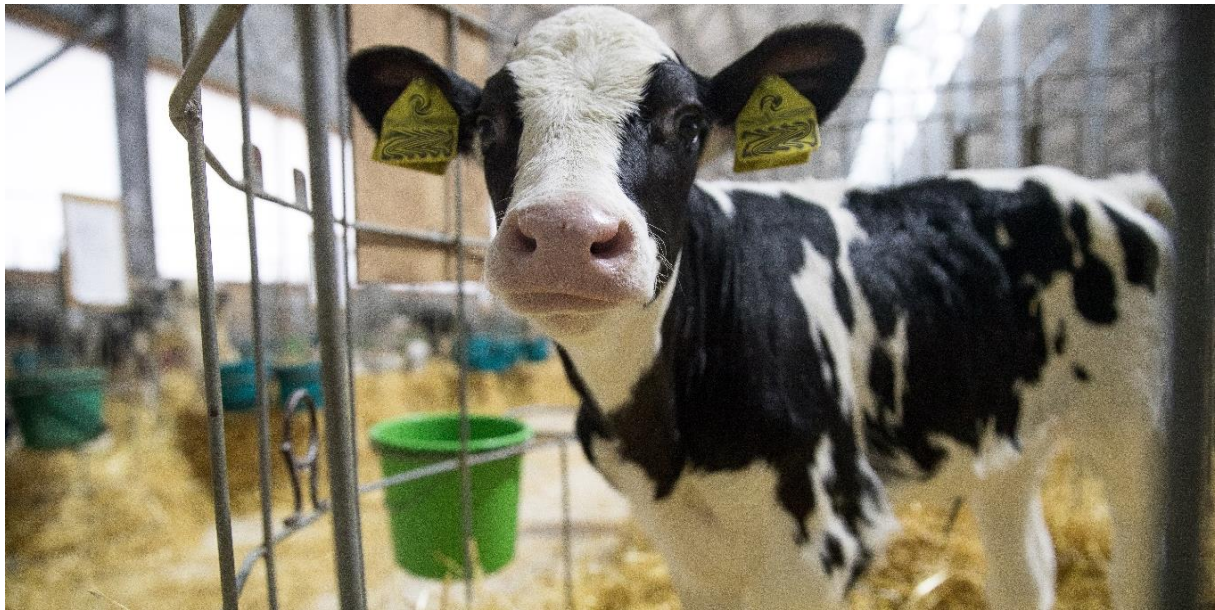
Tabel 4

Sterfte in de konijnenhouderij^b

diercategorie en levensfase	aantal	%sterfte	sterfte
vleeskonijnen, geboren tot 4-5 weken	1.924.000	9,0%	173.000
vleeskonijnen, van 4-5 tot 11 weken	1.751.000	9,0%	158.000
opfokvoedsters	54.000	16,7%	9.000
voedsters	30.000	29,1%	9.000
konijnen totaal			348.000

^h Een voedster wordt voor het eerst geïnsemineerd als ze 4-5 maanden oud is, gemiddeld 135 dagen. Een vervangingspercentage van 150% betekent dat alle voedsters om de $365 / 150\% = 243$ dagen vervangen worden. Zodoende wordt een voedster gemiddeld niet ouder dan $135 + 243 = 378$ dagen. In die periode werpt ze ongeveer zes keer.

292 duizend koeien en kalveren

Per moment leven er 3,6 miljoen runderen in Nederland melkvee- en kalverhouderij: 1,6 miljoen melkkoeien, bijna 1 miljoen jongvee (vrouwelijke kalveren die een deel van de melkkoeien gaan vervangen) en 1 miljoen vleeskalveren.²⁰ Om melk te geven moeten koeien elk jaar een kalf ter wereld brengen. Daarom worden er ieder jaar 1,6 miljoen kalveren geboren. Ruim 100 duizend kalveren worden doodgeboren (6,4%). Tot de leeftijd van 2 weken sterven nog eens 45 duizend kalveren (2,9%). In de periode van twee tot acht weken oud, sterven vervolgens nog 16 duizend vaarskalveren (3,8%) op het melkveebedrijf. Voor de dieren ouder dan 8 weken die op het melkveebedrijf blijven ligt de sterfte op 3,3%, zowel voor de vaarskalveren, pinken als melkkoeien. Hiervan sterven jaarlijks ruim 76 duizend dieren.

Ieder jaar wordt 26% van de melkkoeien “uitgestoten”, omdat de melkproductie tegenvalt of vanwege aan productie gerelateerde ziekten als verminderde vruchtbaarheid, uierontsteking (mastitis) en kreupelheid. Daarom blijven 429 duizend vaarskalveren op de melkveehouderij – ter vervanging van de uitgestoten melkkoeien - de overige kalveren worden getransporteerd naar vleeskalverhouderijen.

Naast de bijna 1,1 miljoen kalveren uit de Nederlandse melkveehouderij, importeren vleeskalverhouders ook bijna 774 duizend kalveren uit het buitenland. Zodoende worden jaarlijks bijna 2,0 miljoen vleeskalveren gehouden in Nederland. Ruim 1,1 miljoen wordt in zes maanden op een ijzerarm dieet afgemest als blankvleeskalf. 34 duizend (3,0%) van deze kalveren sterft voor ze naar de slacht worden afgevoerd. De overige 807 duizend dieren worden binnen vijf maanden voornamelijk als jong rosé kalveren afgemest, de overige in 7 maanden als oud rosé.²¹ Hiervan sterven 16 duizend voortijdig (2,0%).

Bij elkaar opgeteld sterven er in de melk- en kalverhouderij jaarlijks 292 duizend dieren (**Tabel 5**).

Tabel 5Sterfte in de melkvee- en vleeskalverhouderij^b

runderen	aantal	%sterfte	sterfte
kalveren geboren	1.644.000	6,4%	105.000
kalveren 0-2 weken	1.538.000	2,9%	45.000
vaarskalveren 15-56 dagen	429.000	3,8%	16.000
vaarskalveren 56 dagen - 1 jaar	413.000	2,7%	11.000
pinken 1-2 jaar	382.000	3,3%	13.000
melkkoeien	1.574.000	3,3%	52.000
vleeskalveren blank	1.145.000	3,0%	34.000
vleesklaveren rosé	807.000	2,0%	16.000
totaal runderen			292.000

65 duizend geiten en lammeren

Foto: Eyes on Animals

Het aantal melkgeiten dat per moment gehouden wordt ligt rond de 489 duizend dieren. Gedurende het jaar sterven er 20 duizend (4,0%).

30% van de melkgeiten wordt ieder jaar vervangen, waarvoor 343 duizend lammeren geboren moeten worden.ⁱ 32 duizend lammeren sterven vlak voor de geboorte of in de twee weken erna (9,2%). Er heerst nog steeds onduidelijkheid over dit cijfer. De RVO kwam in 2023 op een lammerensterfte voor de eerste twee weken (incl doodgeboren) van 5,2%, een stuk lager.²² Uit eerdere antwoorden op Kamervragen blijkt dat deze cijfers niet kloppen, want alle dode lammeren die zonder registratie naar de destructie zijn afgevoerd, zijn niet meegenomen bij dit cijfer.^{23 24} De RVO-cijfers zijn dus onvolledig, wat ook terug te zien is in de geboortecijfers. Zo zijn er volgens de RVO bijna 13 duizend minder bokjes geboren dan sikjes (vrouwelijke lammeren). Bokjes representeren zodoende slechts 47,6% van de geboortes, terwijl de daadwerkelijke verhouding rond de 50% ligt.²⁵ Wanneer deze 13 duizend missende bokjes worden meegenomen, dan ligt het sterftepercentage op 9,2%.

Alleen de sikjes worden aangehouden ter vervanging van de melkgeiten (opfok). Van deze 156 duizend dieren sterven er 6 duizend (4%) al in de stal, nog voor ze op een leeftijd van 7 maanden volwassen zijn geworden. De meeste melkgeitenbedrijven mesten hun bokjes inmiddels zelf af en brengen ze naar de slacht op vier tot vijf weken oud. Van deze 156 duizend bokjes sterft 8 duizend (5%) in de stal.²⁶

ⁱ Het vervangingspercentage van melkgeiten is volgens KWIN 30%. Door uitval moet volgens KWIN 35% levend geboren sikjes aangehouden worden, omdat 5%-punt van de 35% tijdens de opfok sterft. Voor 35% sikjes zijn ook 35% bokjes nodig, omdat de verhouding bij geboorte 50% is. Daarom moet dus 70% van het aantal melkgeiten aan lammeren geboren worden om 30% van de melkgeiten te vervangen.
Dit komt overeen met $490 \text{ duizend} * 70\% = 343 \text{ duizend lammeren}$.

Tabel 6Sterfte in de geitenhouderij^b

diercategorie en levensfase	aantal	%sterfte	sterfte
lammeren geboren	343.000	9,2%	32.000
lammeren opfok	156.000	4,0%	6.000
lammeren afmesten	156.000	5,0%	8.000
melkgeiten	489.000	4,0%	20.000
totaal geiten			65.000

431 duizend eenden, kalkoenen en schapen

Naast bovenstaande diercategorieën worden er per moment ook 581 duizend vleeseenden, 588 duizend kalkoenen en 839 duizend schapen (inclusief lammeren) gehouden. Van deze dieren zijn alleen beperkt gegevens over de sterfte en houderij beschikbaar. Daarom worden zij in hier gezamenlijk behandeld.

Jaarlijks worden 5,8 miljoen eenden geslacht. 180 duizend (3,0%) halen de slachtleeftijd niet doordat ze in de stal sterven. Onderweg naar het slachthuis sterft 0,2% (12 duizend).

Kalkoenen worden na gemiddeld 18 weken geslacht, waardoor er jaarlijks 1,7 miljoen gehouden worden. Hiervan sterven 136 duizend (8,0%) in de stal.

Tenslotte worden er 464 duizend schapen gehouden en worden er 731 duizend schapenlammeren geboren. Jaarlijks en sterven er 103 duizend (8,6%, excl doodgeboren lammeren).

Tabel 7

Sterfte in de vleeseenden-, kalkoen- en schapenhouderij^b

diercategorie en levensfase	aantal	%sterfte	sterfte
vleeseenden			
vleeseenden stal	5.991.000	3,0%	180.000
vleeseenden transport	5.812.000	0,2%	12.000
totaal vleeseenden			191.000
totaal kalkoenen	1.700.000	8,0%	136.000
totaal schapen (excl doodgeboren lammeren)	1.195.000	8,6%	103.000
totaal sterfte vleeseenden, kalkoenen en schapen			431.000

Conclusie

Achter de gesloten deuren van de Nederlandse vee-industrie speelt zich een tragedie af. Dit rapport legt de harde werkelijkheid bloot van een kille industrie waarin dieren niet als voelende wezens worden gezien, maar als productiemiddelen waar gemaximaliseerd wordt op winstbejag. Jaarlijks sterven hierdoor miljoenen dieren een voortijdige en veelal pijnlijke dood: 29,3 miljoen leghennen en -hanen, 9,4 miljoen vleeskuikens, 6,0 miljoen varkens, 348 duizend konijnen, 292 duizend runderen, 65 duizend geiten, 191 duizend eenden, 136 duizend kalkoenen en 103 duizend schapen. In totaal bijna 46 miljoen levens.

Tabel 8

Overzicht sterfte voor de slacht*

diercategorie en levensfase	sterfte
totaal leghennen en -hanen	29.327.000
totaal vleeskuikens	9.446.000
totaal varkens	6.019.000
totaal konijnen	348.000
totaal runderen	292.000
totaal geiten	65.000
totaal vleeseenden	191.000
totaal kalkoenen	136.000
totaal schapen (excl doodgeboren lammeren)	103.000
totale sterfte	45.929.000

* Zie bijlage 1 voor een uitgebreid overzicht

Oproep Wakker Dier

Dit rapport toont aan dat winstbejag en de onophoudelijke vraag naar vlees, zuivel en eieren leiden tot onhoudbare situaties waarin dierenwelzijn geen prioriteit heeft. De sterftcijfers onthullen de trieste realiteit van een wreed systeem en weerspiegelen het grootschalige en structurele leed dat zich achter staldeuren afspeelt. Daarmee schijnt het licht op de grootste ethische blinde vlek van onze samenleving.

Wakker Dier roept op tot een heroverweging van onze voedselkeuzes. Een keuze voor meer plantaardig en minder dierlijke voedsel. Niet alleen om het onnodige lijden van de dieren in de vee-industrie tegen te gaan, maar ook vóór onze gezondheid en een leefbare aarde. Supermarkten kunnen het voorbeeld van Jumbo volgen en stoppen met het stunten met vlees – en plantaardige vleesvervangers goedkoper te maken. Consumenten kunnen kiezen voor heerlijke plantaardige alternatieven. En de overheid kan de consumptie van duurzaam gezond voedsel goedkoper maken en onduurzaam voedsel duurder. Het is voor iedereen tijd om wakker te worden en te kiezen voor een betere, diervriendelijkere wereld.

Bijlagen

Bijlage 1 Overzicht sterfte voor de slacht

diercategorie en levensfase	aantal	%sterfte	sterfte
leghennen			
leghennen geboren	25.450.000	1,0%	255.000
leghennen opfok	25.196.000	4,3%	1.092.000
leghennen productie	33.155.000	7,6%	2.531.000
leghanen vergast of in ovo uitgeselecteerd	25.450.000	100%	25.450.000
leghenouderdieren	1.854.000	4,5%	83.000
transport (ouder)leghennen en leghanen	29.343.000	0,15%	44.000
totaal leghennen en -hanen			29.327.000
vleeskuikens			
vleeskuikens geboren	257.021.000	1,0%	2.570.000
vleeskuikens sneller groeiend	115.793.000	3,2%	3.705.000
vleeskuikens langzamer groeiend	138.658.000	1,8%	2.496.000
ouderdieren	7.485.000	2,4%	182.000
ouderdieren gedood na selectie	3.485.000	7,6%	266.000
transport vleeskuikens en ouderdieren	251.552.000	0,09%	226.000
totaal vleeskuikens			9.446.000
varkens			
biggen geboren (incl doodgeboren)	28.947.000	17,5%	5.053.000
biggen tot 25 kg	23.894.000	2,3%	550.000
vleesvarkens	15.884.000	2,3%	365.000
opfokzeugen	317.000	2,0%	6.000
zeugen	754.000	6,0%	45.000
totaal varkens			6.019.000
konijnen			
vleeskonijnen geboren	1.924.000	9,0%	173.000
vleeskonijnen gespeend	1.751.000	9,0%	158.000
opfokvoedsters	54.000	16,7%	9.000
voedsters	30.000	29,1%	9.000
totaal konijnen			348.000

diercategorie en levensfase	aantal	%sterfte	sterfte
runderen			
kalveren geboren	1.644.000	6,4%	105.000
kalveren 0-2 weken	1.538.000	2,9%	45.000
vaarskalveren 15-56 dagen	429.000	3,8%	16.000
vaarskalveren 56 dagen - 1 jaar	413.000	2,7%	11.000
pinken 1-2 jaar	382.000	3,3%	13.000
melkkoeien	1.574.000	3,3%	52.000
vleeskalveren blank	1.145.000	3,0%	34.000
vleesklaveren rosé	807.000	2,0%	16.000
totaal runderen			292.000
geiten			
lammeren geboren	343.000	9,2%	32.000
lammeren opfok	156.000	4,0%	6.000
lammeren afmesten	156.000	5,0%	8.000
melkgeiten	489.000	4,0%	20.000
totaal geiten			65.000
vleeseenden			
vleeseenden stal	5.991.000	3,0%	180.000
vleeseenden transport	5.812.000	0,2%	12.000
totaal vleeseenden			191.000
totaal kalkoenen	1.700.000	8,0%	136.000
totaal schapen (excl doodgeboren lammeren)	1.195.000	8,6%	103.000
totaal vleeseenden, kalkoenen en schapen			431.000
totale sterfte			45.929.000

Bronnen

- ¹ CBS cijfers aantal dieren 2021 en 2023.
<https://opendata.cbs.nl/#/CBS/nl/dataset/80780ned/table?dl=A137A>
- ² CBS cijfers aantal slachtingen en geslacht gewicht per diersoort 2023.
<https://opendata.cbs.nl/#/CBS/nl/dataset/7123slac/table?dl=A6701>
- ³ Handboek kwantitatieve informatie veehouderij.
<https://www.wur.nl/nl/product/handboek-kwantitatieve-informatie-veehouderij-kwin.htm>
- ⁴ Update ongerief-analyses 2018-2020: Vleeskuikens, Vleeskalveren, Varkens en Melkvee.
Wageningen University & Research, 2021.
https://files.wakkerdier.nl/app/uploads/2021/11/25135302/Wakker-Dier-2021_Ongeriefanalyse-WUR.pdf
- ⁵ Handboek kwantitatieve informatie veehouderij.
<https://www.wur.nl/nl/product/handboek-kwantitatieve-informatie-veehouderij-kwin.htm>
- ⁶ Diergezondheidsmonitoring Gezondheidsdienst voor Dieren.
<https://www.gddiergezondheid.nl/Diergezondheid/Monitoring>
- ⁷ CBS cijfers aantal dieren 2021 en 2023.
<https://opendata.cbs.nl/#/CBS/nl/dataset/80780ned/table?dl=A137A>
- ⁸ Rapportage RVO, Dierregistraties 2022.
<https://www.rvo.nl/sites/default/files/202309/Rapportage%20Identificatie%20en%20Registratie%20Dieren%202022.pdf>
- ⁹ The poultry site. IEC 2024: In Ovo's Ella serves Belgian, Dutch markets.
<https://www.thepoultrysite.com/articles/iec-2024-in-ovos-ella-serves-belgian-dutch-markets>
- ¹⁰ Pluimveeweb. Doden eendagshaantjes eind dit jaar verboden in Duitsland.
<https://www.pluimveeweb.nl/artikel/384111-duitsland-verbiedt-doden-eendagshaantjes/>
- ¹¹ CBS cijfers aantal dieren 2021 en 2023.
<https://opendata.cbs.nl/#/CBS/nl/dataset/80780ned/table?dl=A137A>
- ¹² Antibioticumgebruik pluimveesector 2023 en de trends van afgelopen jaren.
Rapport Gezondheidsdienst voor Dieren in opdracht van AVINED, 2024.
<https://www.avined.nl/wp-content/uploads/2024-091-E004-sectorrapportage-2023-V1.00.pdf>
- ¹³ Vroege sterfte van biggen, kalveren en melkgeitenlammeren.
Wageningen University & Research, 2020.
https://edepot.wur.nl/511711_rp9
- ¹⁴ Agrimatie cijfers Uitval – Vleesvarkenshouderij.
<https://agrimatie.nl/themaResultaat.aspx?subpubID=2232§orID=2259&themaID=2270&indicatorID=2102>
- ¹⁵ RVO statistieken marktinformatie varkens.
<https://www.rvo.nl/onderwerpen/marktinformatie/statistieken#varkens>
- ¹⁶ Beschrijving sector konijnenhouderij.
Wageningen Livestock Research, 2010.
<https://edepot.wur.nl/161164>
- ¹⁷ Beschrijving sector konijnenhouderij.
Wageningen Livestock Research, 2010.
<https://edepot.wur.nl/161164>
- ¹⁸ Beschrijving sector konijnenhouderij.
Wageningen Livestock Research, 2010.
<https://edepot.wur.nl/161164>

- ¹⁹ Exacte cijfers van de Nederlandse konijnenhouderij zijn niet beschikbaar, daarom is uitgegaan van de maandelijkse mortaliteit van 2,82% op basis van uitvoerig onderzoek bij Spaanse fokkers. Zie <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S016758771630099X>
- ²⁰ CBS cijfers aantal dieren 2021 en 2023.
<https://opendata.cbs.nl/#/CBS/nl/dataset/80780ned/table?dl=A137A>
- ²¹ Update ongerief-analyses 2018-2020: Vleeskuikens, Vleeskalveren, Varkens en Melkvee. Wageningen University & Research, 2021.
<https://edepot.wur.nl/542468>
- ²² Antwoorden feitelijke vragen jaarverslag en slotwet Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit en het Diergezondheidsfonds 2023. Kamerstuk 36 560 XIV, nr. 8.
<https://www.tweedekamer.nl/downloads/document?id=2024D23269>
- ²³ Kamerbrief sterftcijfers geitenlammeren. 26 april 2022.
<https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2022/04/26/kamerbrief-sterftcijfers-geitenlammeren>
- ²⁴ Kamerbrief sterftcijfers geitenlammeren. 26 april 2022.
<https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2022/04/26/kamerbrief-sterftcijfers-geitenlammeren>
- ²⁵ Dierenwelzijn in de geitenhouderij. Wakker Dier, 2022.
<https://d1s9filwltqj9.cloudfront.net/app/uploads/2022/01/13121447/Wakker-Dier-Rapport-geitensterfte.pdf>
- ²⁶ Beantwoording schriftelijke vragen bij de Slotwet LNV over 2022.
<https://open.overheid.nl/documenten/64dbf959-82b2-44ae-b3f7-96a8f9a61383/file>